

Creixement inclusiu

Una part important i creixent de la societat no percep de forma directa el creixement econòmic que mostren les xifres macro. Aquesta sensació reflecteix la pressió de diferents fenòmens sobre la desigualtat a la majoria de les economies occidentals. Alguns d'aquests fenòmens són tendències de fons, com la globalització i el canvi tecnològic, que han promogut el creixement econòmic, però també han incidit de forma negativa sobre el nivell d'ocupació i dels salaris en determinats sectors i professions. S'hi afegeix, també, l'envelliment de la població, que limita el creixement de les pensions públiques. En l'àmbit més conjuntural, la crisi econòmica ha provocat un augment de l'atur a llarg termini i, al mateix temps, ha intensificat la pressió sobre les finances públiques, la qual cosa ha comportat, en molts casos, l'ajustament de la despesa social.

Atesa aquesta situació, és imprescindible una agenda econòmica que promogui un creixement més inclusiu. Òbviament, per raons d'equitat i de justícia social, però també per raons d'eficiència, perquè un creixement desigual dificulta, per exemple, l'acumulació de capital humà en les famílies de rendes més baixes, de manera que es malgasta talent. I, a més a més, per evitar la proliferació de moviments populistes que empitjorin la situació i que posin en risc el conjunt d'un sistema econòmic que, al capdavant, ha demostrat la seva capacitat per generar prosperitat a llarg termini i, fins i tot, el nostre sistema polític de democràcia liberal, que és el que millor pot protegir les nostres llibertats individuals i el pluralisme polític.

Una política econòmica que promogui el creixement inclusiu ha de fomentar, per força, l'ocupació de qualitat. Una ocupació que permet viure dignament i que ofereix perspectives de desenvolupament professional i personal és el vehicle fonamental per participar directament i per beneficiar-se del progrés general de l'economia. Per aquest motiu, són fonamentals les polítiques educatives, que ens han de preparar per al canvi tecnològic i per a un món en què guanyen importància l'aprenentatge continuat i la capacitat de reciclar-se.

Hem de reconèixer, però, que els canvis en les polítiques educatives només podran tenir un efecte significatiu a llarg termini. A curt termini, les polítiques vinculades al mercat de treball són claus. En aquest àmbit, la reducció de la dualitat –un llast per a l'acumulació de capital humà– i un major pes de les polítiques actives –que inclouen la formació i el reciclatge de persones aturades– són dues prioritats clares. Les polítiques de salari mínim també poden ser un mecanisme per reduir la desigualtat, però és necessari vigilar el seu possible impacte advers sobre la creació d'ocupació i sobre la competitivitat de les empreses. La política impositiva pot complementar les polítiques de salari mínim amb la introducció, per exemple, de tipus negatius sobre les rendes més baixes (la qual cosa augmenta la progressivitat del sistema i promou la creació d'ocupació, en lloc de penalitzar-la).

En general, promoure polítiques de creixement inclusiu requerirà recursos que es poden aconseguir de dues maneres: mitjançant la reducció de despeses no prioritàries o mitjançant l'augment dels ingressos fiscals. Reprioritzar, però, exigeix avaluar els resultats de les polítiques públiques i de les despeses associades, quelcom que no es fa de forma habitual. Fer-ho permetria desviar recursos cap a les intervencions que demostrin ser més efectives. És urgent impulsar una cultura i una estructura institucional orientades a l'avaluació de resultats en l'àmbit de les Administracions públiques. Per la part dels ingressos, mesures contra el frau i un replantejament de determinats beneficis fiscals que contempla el sistema impositiu poden oferir un cert recorregut a l'alça sense necessitat d'apujar els impostos.

Sovint s'emfatitza el fet que fomentar la inclusió –l'equitat– té un cost en termes de creixement econòmic –d'eficiència. I segur que hi ha circumstàncies en què això és així. Malgrat tot, sospito que, en la majoria dels casos, això és degut a la matusseria a l'hora de dissenyar les polítiques econòmiques orientades en aquesta direcció. El moment actual ens exigeix, sens dubte, més finor.

Enric Fernández
Economista en cap
31 de desembre de 2018